

8^η συνάντηση: Στύψε με, μπορώ να βγάλω κι άλλο...

Παρασκευή, 12/3/2010. ώρα 12 μεσημβρινή.

Ηλικίες 32 και 4 χρονών.

Λέξεις: sac, deficient, squeeze.

Η προηγούμενη συνεδρία με είχε επιβαρύνει αρκετά κι έτσι συμφωνήσαμε με τη Βερόνικα ότι θα ήταν καλύτερα να αφήναμε λίγο περισσότερο χρόνο ανάμεσα στις δυο συναντήσεις μας, ώστε να μπορώ να αφομοιώνω όσα ανακάλυπτα και συνειδητοποιούσα, πριν πάω σε κάτι άλλο. Έτσι από δω και πέρα οι συναντήσεις μας θα γινόντουσαν κάθε Τρίτη και Παρασκευή.

Αυτή ήταν η πρώτη Παρασκευή και σήμερα η συνάντησή μας ορίστηκε για τις δώδεκα η ώρα, διότι και πάλι η ψυχολόγος θα έκαμνε ύπνωση στο γραφείο της Βερόνικας. Έτσι και αλλιώς από την αρχή μού είχε πει η Βερόνικα ότι χρειάζονται εβδομήντα δύο ώρες ανάμεσα στις δυο συνεδρίες.

Είμαστε έτοιμες στην ώρα μας, αλλά η ύπνωση είναι στο φόρτε της. Περιμένουμε για λίγο, αλλά φαίνεται ότι θα χρειαστεί αρκετή ακόμα ώρα. Έτσι, αποφασίζουμε να επιστρατεύσουμε ένα άλλο γραφείο. Βλέπει στην αυλή και είναι σκοτεινό και άχαρο, πράγμα που δε μου αρέσει, αλλά δε γίνεται αλλιώς! Δε θέλω να αναβάλλω αυτή τη διαδικασία της εξερεύνησης του εσωτερικού μου τοπίου. Ανυπομονώ μάλιστα. Ενώ πρέπει να κοιτάω τις λέξεις μου την προηγούμενη της συνεδρίας, εγώ τις ψάχνω από την επόμενη νύχτα κιόλας.

Στο μεταξύ έχουν έρθει οι σταγόνες και η Βερόνικα μου εξηγεί πώς θα τις παίρνω και μου δίνει την πρώτη δόση. «Αυτές θα σε βοηθήσουν, μου λέει, να βλέπεις και να καταλαβαίνεις καλύτερα.» Δεν ξέρω πώς λειτουργεί το MemGram® ούτε τι ρόλο παίζουν οι σταγόνες, αλλά τις παίρνω με αρκετή προσδοκία, γιατί νιώθω ότι, ναι, η κατάσταση αρχίζει και βαραίνει. Καταλαβαίνω ότι θα έρθει στιγμή που τα πράγματα δε θα είναι εύκολα για μένα. Ήδη σήμερα έχω μια ελαφρώς δυσοίωνη ανησυχία. Τι με περιμένει άραγε;

Οι ηλικίες θαρρείς και χτυπάνε κέντρο. Εκτός από την παιδική ηλικία, που φαίνεται να παίζει πότε πάνω πότε κάτω, οι άλλες χτυπούν καίρια. Και σήμερα είμαστε πάλι σε μια κρίσιμη ηλικία. Νιώθω ένα υποδόριο, υπόκωφο άγχος και γι' αυτό δε θέλω με τίποτα να αναβάλλω τη συνεδρία. Έτσι, παίρνουμε η καθεμιά τη θέση της, αλλά χρειαζόμαστε λίγη ώρα, ώσπου να βουλευτούμε και να ξεχάσουμε την αλλαγή συνθηκών.

Η Βερόνικα παίρνει τη θέση πίσω από το γραφείο και έχει έτσι στα δεξιά της το παράθυρο που βλέπει στην αυλή. Εγώ αποκλείομαι από το να βλέπω έξω, γιατί η θέση μου με θέλει να βλέπω την κλειστή πόρτα που οδηγεί στο διάδρομο. Εκτός από ένα ελαφρύ αίσθημα κλειστοφοβίας (ουφ, θέλω να ανασαίνω!), ο αποκλεισμός του ανοιχτού ορίζοντα και του γνώριμου πλέον τοπίου μου δημιουργεί την εντύπωση ότι δύσκολα θα μπορέσω να «διαλευκάνω» πράγματα σήμερα.

Έχω ανάγκη να βλέπω μακριά. Δεν μπορώ να περιορίζομαι από μια κλειστή σκουρόχρωμη πόρτα. Παίρνω λοιπόν ένα κάδρο με υποθαλάσσιο τοπίο και το τοποθετώ πίσω στην πόρτα, ώστε, βλέποντάς το να έχω την αίσθηση του βυθού, αφού δεν μπορώ να έχω του ανοιχτού ουρανού. Και ο βυθός είναι προς ανακάλυψη, όπως και ο ουρανός...

Επί τέλους!.. έχω βρει τη θέση μου και τη θέα μου και μπορούμε να αρχίσουμε.

- Ποιες είναι οι λέξεις σου σήμερα;

- Sac, deficient, squeeze.
- Τι σημαίνει για σένα sac;
- Η λέξη, σύμφωνα με το λεξικό σημαίνει κύστις. Για μένα σημαίνει επίσης φούσκα, που κρατάει μέσα της πράγματα, που έχει μαζέψει βρωμιά και πρέπει να καθαρίσει. Σακούλι, ένα πράμα γεμάτο ακαθαρσία, που πρέπει να καθαρίσει.
- Πώς η έννοια αυτή χρησιμοποιείται εις βάρος σου, για να δημιουργήσει άγχος στη ζωή σου;
- Θέλω πράγματα καθαρά, γνήσια. Προσπαθώ να καθαρίσω καταστάσεις και μου προκαλεί άγχος, όπως τότε που προσπαθούσα να σώσω το γάμο μου και τον εαυτό μου και δεν μπορούσα.
- Τι μηνύματα σου δίνει σε σχέση με το τι πραγματικά θέλεις;
- Θέλω ανθρώπινες σχέσεις καθαρές. Πιστεύω ότι, αν όλοι ήμασταν ειλικρινείς και λέγαμε αυτό που πραγματικά πιστεύουμε σε κάθε περίπτωση, οι ανθρώπινες σχέσεις θα ήταν πιο απλές και πιο καθαρές. Αλλά οι άλλοι δεν είναι έτσι κι έτσι κι εγώ πολλές φορές σωπαίνω. Βέβαια, υπάρχουν και οι περιπτώσεις, που ένα μικρό ψέμα – και όλοι ξέρουμε την πιο χτυπητή περίπτωση του επισκόπου στους «Αθλιους» του Ουγκό – ή απλώς η σιωπή σώζει καταστάσεις. Ναι, σε τέτοιες ή παρόμοιες καταστάσεις η σιωπή είναι καλύτερη, αλλά υπάρχουν και περιπτώσεις μισής αλήθειας, που σε τσακίζουν. Για παράδειγμα, η αδελφή μου συχνά μου λέει περιπτώσεις τέτοιες, που αν δεν τις εξιχνιάσω, δίνουν άλλες εντυπώσεις. Και είναι φορές, που αναγκάζομαι να κάνω κυριολεκτικά ανάκριση, για να την αναγκάζω να μου πει την αλήθεια ή τέλος πάντων να προσεγγίσει την αλήθεια. Γιατί παρουσιάζει τα πράγματα, όπως τη συμφέρουν ή έτσι που να φαίνεται η «ενοχή» των άλλων, αλλά όχι το δικό της μερίδιο. Ασφαλώς και όλοι έχουμε αυτή την τάση να τα φορτώνουμε στους άλλους, αλλά... τέλος πάντων μου 'ρχονται τώρα περιπτώσεις στο νου... άσ' τα να πάνε...
- Πώς η κύστις σχετίζεται με σένα, όταν ήσουν τριάντα δύο χρονών;
- Τριάντα δύο; Δεν ξέρω... δε μου έρχεται κάτι... αντίθετα μου έρχεται πολύ έντονα αυτό που συνέβηκε στα είκοσι τέσσερα, τη χρονιά που ήρθα στην Κύπρο. Είχα έρθει, όπως σου έχω πει, υποτίθεται για δέκα πέντε μέρες. Στις δώδεκα μέρες χρειάστηκε να μπω στο νοσοκομείο. Είχα αίμα, αφότου ξεκίνησα από τη Θεσσαλονίκη, αλλά ήταν κανονικά η περιόδός μου. Στις πέντε μέρες όμως, αντί να σταματήσει, άρχισε να έρχεται καθαρό, κατακόκκινο αίμα, με παράλληλες ταχυπαλμίες και πόνους χαμηλά στην κοιλιά στις αναταραχές των λεωφορείων. Τη δωδέκατη μέρα ήμασταν στη Λεμεσό για την κηδεία του παππού του Μάριου, ενός συμπαθέστατου γέρου με ολόασπρα μαλλιά και ορθόστητο κορμί, που χαίρομαι που είχα την τύχη να τον γνωρίσω. Πρόλαβα και τον αγάπησα με το λίγο που τον είδα. Δεν μπορούσα όμως να πάω στη κηδεία, γιατί οι ταχυπαλμίες είχαν ενταθεί και ταυτόχρονα είχα τάση για λιποθυμία. Έτσι, ενώ οι άλλοι συνόδευαν το νεκρό, εγώ κατέφυγα σε μια γειτονική κλινική ενός φημισμένου γυναικολόγου της Λεμεσού, ο οποίος διέγνωσε εξωμήτριο, πράγμα που εγώ πρώτη φορά άκουγα στη ζωή μου και δεν ήξερα τι σημαίνει. Αργότερα έμαθα. Μας είπε λοιπόν ότι ήταν επείγον να εισαχθώ στην κλινική και να χειρουργηθώ, γιατί ήταν πολύ επικίνδυνο, αν δεν προλαβαίναμε. Εμείς, μόλις είχαμε έρθει από φοιτητές, δεν είχαμε μία, πόσο μάλλον για να πληρώσουμε κλινικές, εγχειρήσεις και τα ρέστα. «Εντάξει, μας είπε ο γιατρός, τότε πρέπει αμέσως να πάρετε ταξί και να πάτε κατ' ευθείαν στις πρώτες βοήθειες του νοσοκομείου της Λευκωσίας». Έτσι και κάναμε. Δε θα πω την περιπέτειά μου, ώσπου να χειρουργηθώ, γιατί σημασία έχει ότι η εγχείρηση έγινε κι εγώ σώθηκα. Αλλά οι

γιατροί στη Λευκωσία είχαν διαφορετική γνώμη ως προς τη διάγνωση. Η γιατρός που με χειρουργήσε έλεγε ότι ήταν εξωμήτριο, ο διευθυντής της γυναικολογικής κλινικής του νοσοκομείου ότι ήταν κύστη και για μια βδομάδα λογομαχούσαν, γιατί ο διευθυντής θεωρούνταν αδιαμφισβήτητη αυθεντία και δεν ανεχόταν αντίθετη γνώμη. Τελικά υποχώρησε και με άφησε στα χέρια της γιατρού, την οποία ευγνωμονώ μέχρι σήμερα. Τι είχα όμως τελικά; Τότε επικρατούσε ακόμη η πραχτική του να μην ενημερώνεται ο άρρωστος για το τι είχε και το τι του είχαν κάνει. Έτσι δεν έμαθα ποτέ επίσημα. Ανεπίσημα όμως, ένας γνωστός μου από τη Θεσσαλονίκη εκπαιδευόμενος γιατρός, που ήταν μέσα στο χειρουργείο, μου είπε, όταν ήρθε να με δει, ότι πράγματι ήταν εξωμήτριο, το οποίο είχε πιαστεί στην άκρη της σάλπιγγας και μεγαλώνοντας αποκόπηκε, έπεσε μέσα στην κοιλιά και δημιούργησε κύστη, η οποία έσπασε και αιμορραγούσε. Αργότερα, μετά από χρόνια πολλά, σε μια λαπαροσκόπηση, ο γιατρός μου είπε ότι οι ωοθήκες μου ήταν άθικτες και όταν του είπα τι μου είχε πει ο νεαρός γιατρός, του φάνηκε παράξενο. Όπως και να 'χει, σου είπα τώρα όλη αυτή την ιστορία, για να σου πω τι σημαίνει για μένα «κύστις». Αυτό. Ένα σακούλι με αίμα, νερό, τρίχες... και ποιος ξέρει τι άλλο, που πρέπει να καθαρίσει και να πεταχτεί.

Τώρα... πώς αυτό σχετίζεται με το τι ζούσα εκείνη την εποχή... είναι μια ολόκληρη ιστορία. Ήτανε τότε που ζούσαμε σε κείνο το ωραίο σπίτι στη διαχωριστική γραμμή, το ωραιότερο σπίτι που είχαμε ποτέ νοικιάσει. Λόγω της κατάστασης – ο κόσμος τότε έφευγε από την περιοχή λόγω της επικινδυνότητάς της γι' αυτό άλλωστε ήτανε φτηνό, αλλιώς θα ήταν απρόσιτο για τα τότε οικονομικά μας δεδομένα. Πήγαινα κι ερχόμουνα στη Λάρνακα, έβλεπα τον ψυχοθεραπευτή γιατρό μου και προσπαθούσα να ισορροπήσω σε μια ανισόρροπη κατάσταση. Η ένταση μεταξύ μας, του Μάριου κι εμένα, είχε φτάσει σε τέτοιο σημείο, που μια μέρα πήρα το σίδερο, που είχαμε για να μετακινούμε τα κούτσουρα στο τζάκι, το σήκωσα ψηλά και ήμουν έτοιμη να του το φέρω κατακέφαλα. Θα τον σκότωνα. Στην κατάσταση που ήμουν δε νομίζω ότι θα είχα συγκρατηθεί. Για καλή μου τύχη, εκείνη την ημέρα – ήταν, νομίζω, Κυριακή – βρισκόταν εκεί ένας φίλος μας γυμναστής. Μπήκε μπροστά μου, έπιασε τα χέρια μου, τα σήκωσε ψηλά και όρθωσε το στήθος του, έτσι, που με ακινητοποίησε και έκοψε την πρόσβασή μου σε κείνον. Έβραζα από το θυμό μου. Προσπάθησα, αλλά δεν μπόρεσα να ξεφύγω από τον κλοιό του. Ωσπου παραδέχτηκα ήττα και άφησα το σίδερο στα χέρια του και με άφησε κι εκείνος να καθίσω. Πολλές φορές από τότε έχω σκεφτεί πόσο εύκολο είναι να κάνει κανείς ένα έγκλημα εν βρασμό ψυχής.

Την ίδια εκείνη χρονιά, μετά από αυτό το περιστατικό και ενώ βρισκόμασταν στο μπάνιο, δε θυμάμαι πώς και γιατί, τι του είπα και τον ερέθισα, σήκωσε το χέρι και μου άστραψε ένα σκαμπίλι. Τι με θέλεις εμένα... άρχισα να ουρλιάζω, «ποιος είσαι εσύ που θα σηκώσεις χέρι επάνω μου...» και δεν ξέρω τι άλλο, αλλά σήκωσα παράλληλα τη γροθιά μου και τη χτύπησα με όλη μου τη δύναμη στην πόρτα του μπάνιου έτσι, που πόνεσε όλο μου το κόκαλο μέχρι τον αγκώνα. Έφυγε τρομοκρατημένος. Κατάλαβα ότι θα πήγαινε να φέρει το γιατρό μου και του είπα να μην το κάνει. Μου είπε πως δε θα το έκανε. Παρ' όλα αυτά, μετά από λίγο, ήρθε με το γιατρό. Στην αρχή αρνήθηκα να τον δω, αλλά ύστερα ντράπηκα να τον αφήσω να περιμένει και σε λίγα λεπτά πήγα κοντά του. Καθόταν πλάι στο τζάκι με σκυμμένο κεφάλι και περίμενε. «Γιατί ήρθες;», τον ρώτησα. «Μου είπε ότι μαύρισες, ότι έβγαζες αφρούς από το στόμα, ότι ούρλιαζες και δεν ήξερες τι έκαμνες...» «Α, έτσι σου είπε; Και δε σου είπε γιατί;» «Όχι, δε μου είπε...» «Ε, έπρεπε να τον ρωτήσεις γιατί.» Τέλος πάντων του είπα τι είχε συμβεί, είδε ότι

ήμουν καλά, «με τους καλούς καλή πάντα», ότι δε διέτρεχα κανένα κίνδυνο και σηκώθηκε κι έφυγε.

Τώρα... γιατί τα λέω όλα αυτά; Γιατί μου ήρθαν στο μυαλό;.. Νομίζω... ότι δείχνουν ακριβώς ότι ήταν μια κατάσταση... μια κύστη γεμάτη... που έπρεπε να σπάσει, για να καθαρίσει.

- Ποιο ήταν το αίσθημα ή τα αισθήματα, που σχετίζονται με αυτή την εμπειρία;
- Τι να σου πω τώρα... ήταν μια κατάσταση πολύ βαριά. Αφού κόντεψε να τρελαθώ... ένιωθα ότι μου στρίβει... τότε ήτανε που έγραψα το πρώτο μου βιβλίο. Ένιωθα ότι τρελαίνομαι. Αφού δεν μπορούσα να επικοινωνήσω με τον άνθρωπο, με τον οποίο κατ' εξοχήν θα έπρεπε να επικοινωνώ, να συνεννοούμαι... να είμαι σε αρμονία ή έστω σε αλληλοκατανόηση, κατέφυγα στον ψυχίατρο, που δήλωνε και ψυχοθεραπευτής, αλλά και με κείνον τα πράγματα μάλλον χειροτέρευαν, παρά πήγαιναν προς το καλύτερο. Με βάση κάποια λεγόμενά του, άρχισα να φοβάμαι ότι θα με έκλειναν στο ψυχιατρείο και τότε άρχισα να γράφω, για να κρατηθώ, για να συνομιλήσω τουλάχιστον με τον εαυτό μου, αλλά και για να δείξω ότι, αν αυτό συνέβαινε, θα ήταν άδικο και αβάσιμο, γιατί οι καταστάσεις με είχαν φέρει σ' αυτό το σημείο.
- Τι μηνύματα σου δίνει σε σχέση με το τι πραγματικά θέλεις;
- Θέλω... όπως σου έχω πει. Σχέσεις καθαρές και ανθρώπινες... Θέλω... να μπορώ να συνεννοούμαι με τους ανθρώπους, να... δεν ξέρω πώς να το πω, αλλά με βαραίνει να μην μπορώ να έχω επικοινωνία με τους ανθρώπους. Θυμάμαι τώρα που μου έλεγε ο γιατρός μου, «γιατί;.. οι άνθρωποι στον καφεéné έχουν επικοινωνία... εσύ γιατί να μην έχεις;» Τι απαντάς σε ένα τέτοιο «επιχείρημα»; Του έλεγα, «μα δε θέλω επικοινωνία του καφεéné!» «Ε, τι θέλεις;» Τέλος πάντων, άσ' τα να πάνε, γιατί στενοχωριέμαι τώρα που τα ξανασκεύομαι. Πάντως... αυτά όλα, όσο κι αν φαίνονται απίστευτα, μόνο εδώ στην Κύπρο μπορούσαν να συμβαίνουν, γιατί δεν υπάρχει κανένας έλεγχος και ο καθένας είναι ό,τι δηλώσει. Μετά που έφυγα από κοντά του, έμαθα ότι ο ίδιος είχε ξεκινήσει ψυχοθεραπεία, αλλά δεν την είχε τελειώσει ποτέ. Ίσως γι' αυτό, τον πρώτο ενάμιση χρόνο με είχε βοηθήσει. Μετά όμως έφτασε σ' ένα σημείο, που κακό μου έκανε παρά καλό και παρ' όλα αυτά δεν είχε την εντιμότητα να παραδεχτεί ότι δεν μπορούσε να με βοηθήσει άλλο, παρά μου έλεγε επιτακτικά και επιτιμητικά, «είσαι παντελώς ανίκανη για σχέσεις!» Αυτό, γιατί η φιλοσοφία του ήτανε, όπως μου είχε πει στην αρχή πριν ξεκινήσουμε, ότι ο άνθρωπος υποφέρει επειδή για κάποιο λόγο δεν μπορεί να κάνει σχέσεις. Έτσι, αν κατάφερνε να κάνει σχέση με τον ψυχοθεραπευτή του, θα γινόταν ικανός να κάνει σχέσεις και με άλλους ανθρώπους. «Σχέση πληρωμένη;» του είχα πει και θύμωσε. Το απέρριψε με το επιχείρημα ότι πώς αλλιώς θα διέθετε το χρόνο του και φυσικά είχε δίκιο. Το θέμα είναι... είχε και την ικανότητα;
- Πώς η κύστις σχετίζεται με σένα, όταν ήσουν τεσσάρων χρονών;
- Κοίταξε... όχι συγκεκριμένα με μια ηλικία... αλλά... όταν ήμουν μικρή, πολύ συχνά έβγαζα κάτι χοντρά σπυριά, γεμάτα πύον. Ήταν τότε κάτι πολύ συνηθισμένο ανάμεσα στα παιδιά, δεν ξέρω γιατί. Ένα απ' αυτά λοιπόν είχε βγει κοντά στο μάτι μου, το δεξί, και ήτανε τόσο βαθύ, που κόντεψε να χάσω το μάτι μου, απ' ό,τι μου έχουν πει... Υπάρχει ακόμη το σημάδι. Και στο πόδι έχω ένα τέτοιο σημάδι, στο γόνατο. Αλλά και αργότερα... στην εφηβεία, όπως συμβαίνει σε πολλά παιδιά αυτής της ηλικίας... και μετά παντρεμένη... ήταν μια περίοδος,

που έσπαζα τα μπιμπίκια μου, τα σκάλιζα, τα μόλωνα και δημιουργούσα πληγές. Ξέρω ότι ήταν ένα απεχθές θέαμα, αλλά ένιωθα ότι αυτό ήταν η οπτική εικόνα αυτού που είχα μέσα μου. Έσπαζα τα σπυριά και τα πατούσα να βγει το πύον, όπως ήθελα να βγει το πύον από τις πληγές που είχα μέσα στην ψυχή μου...

- Ποιο είναι το αίσθημα ή τα αισθήματα, που σχετίζονται με αυτή την εμπειρία;
- Μμμ... δεν μπορώ να πω... είναι όλα τόσο... νομίζω ότι είναι αυτό που είπα τώρα... ήθελα να σπάσουν οι κύστεις της ψυχής μου και να βγουν οι ακαθαρσίες, να καθαρίσει επί τέλους η ψυχή μου...
- Τι είναι αυτό που γνωρίζεις σήμερα, αλλά δεν το ήξερες τότε, που θα σε βοηθούσε να κάνεις μεγάλη πρόοδο στο πώς θα αντιδρούσες και πώς θα ανταποκρινόσουν σε αυτή την εμπειρία;
- Ε, κοίταξε... για την παιδική μου ηλικία, τι να σου πω;.. δε νομίζω ότι έχω κάτι να πω. Όμως για την ηλικία των τριάντα δύο... μακάρι να μπορούσα τότε να... Αχ, δεν ξέρω... δε νομίζω ότι μπορούσα να κάνω κάτι διαφορετικό. Ήμουν τόσο μπερδεμένη...

- Τι σημαίνει για σένα deficient;
- Ατελής, ελλιπής, μη ολοκληρωμένη.
- Πώς το ατελής, ελλιπής, σχετίζεται με το τι πραγματικά θέλεις στη ζωή σου;
- Πώς σχετίζεται με το τι πραγματικά θέλω στη ζωή μου... Να είμαι τέλεια... ούτε θέλω ούτε μπορώ. Κάποτε είχα τη μανία της τελειότητας. Σε σημείο που έλεγαν όλοι, «α, δώσατε αυτή τη δουλειά στην Αναστασία; Μη στενοχωριέστε... σε έξι μήνες... σε ένα χρόνο, θα την κάνει, αλλά θα την κάνει τέλεια!» Και αυτό το έλεγαν για να με πειράξουν, επειδή στην προσπάθειά μου να την κάνω τέλεια, αργούσα πολύ να την τελειώσω. Πες και να πεις όμως, με έκαναν να επιταχύνω τους ρυθμούς μου, αλλά και να παραδεχτώ ότι «ανθρώπινο και τέλειο δεν υπάρχει», ώστε όχι μόνο επέτρεπα στον εαυτό μου να κάμνει «λάθη», αλλά πολλές φορές τα έκαμνα και επίτηδες. Όμως... θέλω την ολοκλήρωση. Όπως τότε... που με έπαιρναν από την αγκαλιά της μάνας μου και... εγώ δεν ήμουν ικανή να τη σώσω... ήμουν ατελής, ελλιπής, ανίκανη στο να τη σώσω...

(Τώρα που γράφω, μου έρχεται στο νου η εικόνα της ολοκλήρωσης με δυο ημικύκλια που κλείνουν. Αν η αγκαλιά εκείνη είχε κλείσει και από τις δύο μεριές, δε θα υπήρχε η έννοια της μη ολοκλήρωσης. Ας μου επιτρέψει ο αναγνώστης να μεγαλώσω την παρένθεσή μου. Μόλις προψές, είδα το «Μερικοί το προτιμούν καυτό», αυτή την κωμωδία που έχει αφήσει εποχή και που ήμουν πολύ μικρή τότε που πρωτοπαίχτηκε για να τη δω. Θέλησα να τη δω τώρα που μου δόθηκε η ευκαιρία, για δυο λόγους. Πρώτο, γιατί όπως είπα, έχει αφήσει εποχή και ήθελα να δω αν στέκει και στην εποχή μας. Και δεύτερο, όπως νομίζω ότι θα συνέβαινε με πολλούς, για τη Μαίριλυν Μονρό. Τι έψαχνα στο πρόσωπο εκείνης της κοπέλας; Τις πληγές μας που ήταν κοινές. Αλλά – και πάλι τώρα που έγραψα αυτά – καταλαβαίνω γιατί φοβόμουνά τόσο πολύ το κατασπάραγμα ως σύμφυτο με την αναγνωρισιμότητα. Όταν δεν είσαι μέσα σου αρκετά δυνατός, για να επιβάλεις αυτό που εσύ θέλεις, τότε σε κάνουν οι άλλοι ό,τι θέλουν. Η Μαίριλυν Μονρό ήταν ένα υπέροχο, αθώο πλάσμα και παράλληλα ένα σεξουαλικό, ερεθιστικό αντικείμενο. Ποιο ήθελε εκείνη και ποιο από τα δύο επικράτησε τελικά¹;))

¹ Αρχικά είχα νομίσει ότι κάτι τέτοιο συνέβαινε και με την Τζούλια Αλεξανδράτου. Αλλά η συνέχεια έδειξε το αντίθετο.

- Ποια είναι η εξάρτησή σου, η παθολογική σου πεποίθηση;
- Ποια είναι πάλι αυτή; Μήπως ότι... πρέπει να είμαι τέλεια; Δε νομίζω, αφού το έχω πάρει απόφαση και μάλιστα πολύ νωρίς στη ζωή μου. Ήμουν μαθήτριά του δημοτικού ή μπορεί των πρώτων τάξεων του γυμνασίου. Και κυρίως αυτό καθόλου δε με ενδιαφέρει ως προς την εξωτερική μου εμφάνιση. Είχα μια ξαδέλφη που έδινε μεγάλη σημασία στην εμφάνιση. Ήταν και εντυπωσιακή... λευκοπρόσωπη, με πυρόξανθα μαλλιά και γαλανά μάτια, όμορφα, καλογραμμένα χείλη και καμπύλες που εκτιμούνταν πολύ τότε. Ντυνόταν με τα φουρό της, με την αλογοουρά της, τα εντυπωσιακά της φορέματα και έκαμνε μπαμ. Προσπαθούσε να με βάλει κι εμένα σ' αυτή τη λογική. «Αχ, καλέ Αννούλα! Γιατί δε ντύνεσαι λιγάκι; Πώς θα βρεις γαμπρό να παντρευτείς!» Έχω επίσης μια φίλη που μου έκαμνε την ίδια παρατήρηση. «Πώς θα προσελκύσεις κάποιον αν δεν ξεκινήσεις από την εξωτερική εμφάνιση;» «Μα, εμένα δε μ' ενδιαφέρουν αυτοί που βλέπουν την εξωτερική εμφάνιση και δεν είναι σε θέση να δουν πιο μέσα!...» Τέλος πάντων...ξεφεύγω πάλι... μήπως η παθολογική μου πεποίθηση είναι ότι... πρέπει να ολοκληρωθώ; Ότι είμαι λειψή, ανολοκλήρωτη;
- Πώς το «ελλιπής, ατελής» σχετίζεται με σένα, όταν ήσουν τεσσάρων χρονών;
- (Ουφ! Πάλι κάτι με στενοχωρεί. Κοιτάζω την εικόνα του βυθού μπροστά μου. Πρέπει κάτι να μου αποκαλύψει.) Τεσσάρων χρονών... μμμ, όχι! Και πάλι θα πάω στην ηλικία των δύο ή εκεί γύρω... τότε που έπαιρναν... (τη μάνα μου από την αγκαλιά μου, μου έρχεται να γράψω αυτή τη στιγμή, ενώ πάντα ήξερα ότι εμένα έπαιρναν από την αγκαλιά της.) Τότε που... με έπαιρναν από την αγκαλιά της μάνας μου κι εγώ την αγκάλιαζα, δυνατά, απελπισμένα, αλλά δεν μπορούσα να τη σώσω, όπως την έσωζα από το ξύλο του πατέρα μου... Αποδεικνύομαι ανίκανη, ανεπαρκής. Ίσως γι' αυτό θέλησα αργότερα να γίνω ικανή, δυνατή και για ένα διάστημα τέλεια...
- Ποιο ήταν το αίσθημα ή τα αισθήματα, που σχετίζονται μ' αυτή την εμπειρία;
- (Μου έρχεται να κλάψω) Ποια ήταν τα αισθήματα... ε, πώς να νιώθει ένα παιδί σε μια ηλικία, που άλλο τίποτα δε θέλει παρά την αγκαλιά της μάνας του; Ξέρεις... για πολλά χρόνια, μου συνέβαινε κάτι που δεν μπορούσα να το εξηγήσω. Λυπόμουνα φριχτά για κάθε παιδί ή και μεγαλύτερο, αλλά κυρίως για τους νέους, που μάθαινα ότι παίρνει ναρκωτικά και πολύ περισσότερο βέβαια, όταν μάθαινα για ένα θάνατο από ναρκωτικά. Έλεγα, «γιατί αυτό το παιδί βάζει μέσα του θάνατο;» Λυπόμουν αφόρητα και ήθελα να ήταν τρόπος να το εμποδίσω από του να το κάνει... να έπαιρνα την ένεση ή ό,τι άλλο από τα χέρια του και να του έλεγα, «γιατί δεν εκτιμάς το θείο δώρο της ζωής και της υγείας που σου έχει δώσει ο Θεός και βάζεις μόνος σου το θάνατο μέσα σου; Γιατί καταστρέφεις τον εαυτό σου;» Απορούσα όμως, γιατί να με αγγίζει τόσο βαθιά και να μου προκαλεί τόση θλίψη, θαρρείς και ήμουν εγώ η ίδια... Ωσπου, μια μέρα, σ' ένα διάλειμμα του σχολείου... ήμουν στη βιβλιοθήκη και κάτι έψαχνα, δε θυμάμαι τι, αλλά είχε να κάνει με αυτό που ονομάζουν οι ψυχολόγοι «ο φόβος των οχτώ μηνών». Είναι, λέει, ένας φόβος που αναπτύσσεται στα παιδιά των οχτώ-εννιά μηνών, όταν τα αποσπάσουν από τη μητέρα τους. Ήξερα γι' αυτό το φόβο, είχα ξαναδιαβάσει, αλλά το καινούριο που βρήκα, ήταν ότι αυτός ο φόβος και τα συναισθήματα που τον συνοδεύουν μοιάζουν πάρα πολύ με τα στερητικά συναισθήματα των ναρκομανών. Αυτό ήταν! Με έπιασε ένα τρέμουλο και για πρώτη φορά κατάλαβα! Ευτυχώς χτύπησε το κουδούνι και μπήκα στην τάξη σαν να έμπαινα σε ένα καταφύγιο. Όμως τα συναισθήματα δεν έπαψαν να με συνοδεύουν αρκετές μέρες. Τώρα ήξερα, αλλά έπρεπε και να το διαχειριστώ.

- Μπορείς να διακρίνεις ότι αυτά τα συναισθήματα ήταν τα ίδια, όταν ήσουν τριάντα δύο χρονών;
- (Κλείνω και πάλι τα μάτια για να μπορέσω να διακρίνω...) Αχ, πόσο δύσκολο είναι αυτό που μου ζητάς! Αλλά... ναι, νομίζω... ναι. Ήμουν με τον άντρα μου, αλλά εκείνος δεν ήταν μαζί μου. Όλη την ώρα έλειπε. Πού ήταν, πού βρισκόταν; Φευγάτος! Και ήταν μια εποχή, που είχα τόση ανάγκη να είναι κοντά μου. Ο πόλεμος φαινόταν να απειλεί ακόμη, με όλα εκείνα τα στρατιωτικά παραγγέλματα να λεηλατούν τις νύχτες μας. Ένα απόγευμα, κουρασμένη, καθώς ήμουν είχα αποκοιμηθεί. Οπότε μέσα στον ύπνο μου ακούω αεροπλάνο. Πετάχτηκα επάνω, βγήκα έξω και άρχισα να κλαίω σαν μικρό παιδί. Νόμιζα ότι θα μας βομβάρδιζαν². Τι θα έκαμνα; Πού θα πήγαινα με τα παιδιά και χωρίς αυτοκίνητο; Και οι δυνάμεις της εισβολής να είναι μόλις μια εκατοστή μέτρα μακριά! Η σπιτονοικοκυρά μου καθόταν στο μπαλκόνι. Πετάχτηκε όρθια. «Τι είναι, τι συμβαίνει;» με ρώτησε ανήσυχη. «Θα μας βομβαρδίσουν;» τη ρώτησα φοβισμένη. «Όχι, μην ανησυχείς. Έτσι περνούν κάθε λίγο. Πάνε στο αεροδρόμιο της Τύμπου.» Εκείνη ήταν εξοικειωμένη με αυτό το γεγονός, εγώ όμως που είχα ζήσει το βομβαρδισμό των βουνών του Τροόδους και της Πάφου, είχα τρομοκρατηθεί.
Επί πλέον, εκείνη τη χρονιά, πήγαινα κι ερχόμουν στη Λάρνακα και χρειαζόμουν ένα χέρι βοήθειας, αλλά... τέλος πάντων... ας μην αρχίσω τα να λέω, γιατί τελειωμό δε θα έχουν και γιατί, όσα περισσότερα θυμάμαι, τόσο περισσότερο πληγώνομαι. Παρ' όλα αυτά προσπαθούσα να σώσω το γάμο μου, αλλά, ξέρεις... εσείς εδώ, στην Κύπρο, λέτε... «σάσ' τα κι εγύρασιν!» Τι να σώσεις από κάτι που δεν είχε γιατρεία!
- Με τη σημερινή σοφία που έχεις, τι θα έλεγες στον εαυτό σου στην ηλικία των δύο χρόνων, που θα άλλαζε πολύ την πορεία των πραγμάτων;
- Τι θα έλεγα, τι θα έλεγα! Πάντα αυτό το ίδιο ερώτημα και πάντα η απάντηση η ίδια. Τι θα μπορούσα να πω σ' ένα παιδί δύο χρονών, που θα μπορούσε να το καταλάβει; (Τώρα που γράφω, υποθέτω πιο πολύ, αλλά και νομίζω ότι θυμάμαι αμυδρά και σβησμένα – άλλωστε, νομίζω ότι δε γίνεται αυτό να μην είχε συμβεί – νομίζω λοιπόν ότι μου έλεγαν διάφορα, όπως θα έλεγαν σ' ένα παιδί που έχει πεθάνει η μάνα του. Αλλά, ό,τι κι αν πουν, μπορούν να εξαλείψουν τον πόθο και την ανάγκη του παιδιού για τη μάνα του;)
- Τι σημαίνει για σένα η λέξη squeeze;
- Συνθλίβω, συνθλίβομαι, ζουλώ, πιέζω δυνατά, είναι οι ερμηνείες που βρήκα στο λεξικό. Τώρα, για μένα... «πιέζομαι απ' όλες τις μεριές». Μου δίνει την αίσθηση, όπως όταν είσαι σε μεγάλο συνωστισμό, ένα υπερπλήρες λεωφορείο, μια στάση, όπου όλοι στριμώχνονται να μπουν στο λεωφορείο, μια πυκνή διαδήλωση, που όλοι σπρώχνουν όλους και ζουλιέσαι από παντού, κάτι τέτοιο.
- Τι συμβαίνει σήμερα στη ζωή σου, που να έχει σχέση με αυτή τη λέξη;
- Είπαμε... θέλω να τους προλάβω όλους. Και όλοι φαίνεται να περιμένουν από μένα. Ξέρεις... δε σου έχω πει, αλλά, εκτός από τους δικούς μου, δηλαδή την αδελφή μου, τα παιδιά μου και τα εγγόνια μου, έχω κι άλλους να φροντίσω. Τη θεία του πρώην συζύγου μου, που ήταν σε προχωρημένη ηλικία και περίμενε από μένα να πάω να τη δω στη Λεμεσό, γιατί θα πρέπει να σου πω ότι, παρ' όλο που με το συχωρεμένο μου δε μιλάω, δε θέλω δηλαδή να μου μιλά, γιατί ξυπνάνε όλα εκείνα που πέρασα, με τους δικούς του έχω πολύ καλή σχέση, κρατούμε επαφή,

² Ας σημειωθεί ότι η Κύπρος δεν έχει πολεμικά αεροπλάνα και ότι τα πολεμικά αεροπλάνα που υπερίπτανται του νησιού είναι τουρικά, δηλαδή της δύναμης που κατέχει το νησί εδώ και τριάντα έξι χρόνια.

πάμε κι εμείς, έρχονται κι εκείνοι, τους εκτιμώ, γιατί μου στάθηκαν πολύ και μόλις πρωτοήρθα, που έκανα την εγχείρηση, αλλά και μετά που έπρεπε κάποιος να με φροντίζει, για δεκαπέντε μέρες η κουνιάδα μου είχε βάλει ένα ντιβάνι στο σαλόνι της – το σπίτι της είχε δύο υπνοδωμάτια και είχε δύο παιδιά – και με περιποιότανε σαν άνθρωπο δικό της. Εγώ... αυτά δεν μπορώ να τα ξεχάσω... δεν είμαι αγάριστη.

Έλεγα λοιπόν για τη θεία, η οποία κλαίγοντας, όταν διάβασε το πρώτο μου βιβλίο μου είπε, «Αννούλα, πέρασες τόσα και δε μας είπες τίποτα;» «Τι να έλεγα, βρε θεία; Εσένα ήταν ο γιος σου.» Το είπα αυτό, γιατί εκείνη τους ανάλαβε, όταν στα δεκαεφτά του ο πρώην σύζυγος και στα δεκαεννιά της η αδελφή του έχασαν τη μητέρα τους από καρκίνο του στήθους, αλλά και πριν, τους φρόντιζε πολύ, γιατί τα σπίτια τους ήταν διπλανά κι εκείνη είχε αργήσει να παντρευτεί και να αποκτήσει δικό της παιδί.

Μίλησα σε χρόνο παρελθόντα για τη θεία, αδελφή της μητέρας τους, γιατί τώρα έχει πεθάνει. Όμως χάρηκα τουλάχιστον πως πρόλαβα και την είδα περίπου μια βδομάδα πριν τα Χριστούγεννα και μέσα στα Χριστούγεννα πέθανε. Ευτυχώς, δεν περίμενα τη μεγάλη γιορτή για να την επισκεφθώ. Με περίμενε με λαχτάρα. Την αγαπούσα και... (νομίζω) με αγαπούσε.

Έχω επίσης την ξαδέλφη του και πολύ φίλη μου, που επίσης της χρωστώ πολλά, η οποία έκανε πρόσφατα μαστεκτομή, αφού πέρασε μια σειρά άλλες αρρώστιες... Έχω τον πατέρα ενός φίλου και συναδέλφου, που εκτιμώ και σέβομαι και αγαπώ, ο οποίος έχασε πρόσφατα τη γυναίκα του, μια φίλη και συνάδελφο που είχε χάσει τον άντρα της σε δυστύχημα, στο οποίο ο γιος της, που οδηγούσε, έμεινε παράλυτος στα δεκαεννιά του χρόνια. Παρ' όλα αυτά το παιδί σπούδασε στην Αμερική με υποτροφία, πήρε πολύ καλή δουλειά στην Τράπεζα, έγινε δύτης, έχτισε ωραιότατο σπίτι στον Αρχάγγελο³ και πριν προλάβει να το χαρεί, χάθηκε σ' ένα ναυάγιο λίγο πριν τα Χριστούγεννα, καθώς το εξερευνούσαν με τους φίλους του, κάπου στην Αίγυπτο.

Θέλεις κι άλλα; Υπάρχουν κι άλλα, αλλά ευτυχώς είναι πιο ελαφριά. (Ας με συγχωρήσει ο αναγνώστης που τα είπα έτσι μαζεμένα, αλλά προσπάθησα να τα πω όσο πιο ουδέτερα μπορούσα, γιατί οι λεπτομέρειες είναι πραγματικά τραγικές. Πώς λοιπόν μπορώ να μείνω αμέτοχη κι αδιάφορη;) Ενώ λοιπόν πιέζομαι απ' όλες τις μεριές, θέλω να προσφέρω...

- Αντιλαμβάνεσαι ότι αυτά τα συναισθήματα είναι τα ίδια, όταν ήσουν τριάντα δύο και όταν ήσουν δύο χρονών;
- Και πάλι θα πω... όχι! Όχι... μια στιγμή... όταν ήμουν δύο χρονών, αγκάλιαζα τη μάνα μου, γιατί ήθελα να τη σώσω από τον κλοιό των αστυνομικών που έπεφταν πάνω της και με βία προσπαθούσαν να την οδηγήσουν στην κλούβα. Ένιωθα ατελής, ελλιπής, γιατί δεν μπορούσα να τη σώσω. Γι' αυτό μετά μου ήρθε η μανία της τελειότητας.

Στα τριάντα δύο μου, προσπαθούσα να σώσω το γάμο μου, γιατί η εκπαίδευσή μου έλεγε ότι ο γάμος εξαρτάται από τη γυναίκα. Η γυναίκα είναι αυτή που θα κρατήσει τον άντρα της και θα οικοδομήσει την οικογένειά της. Έτσι, ενώ δεν πήγαινε άλλο η σχέση, εγώ επέμενα ότι το λάθος ήταν σε μένα και κατέφυγα στον ψυχίατρο να με θεραπεύσει! Δηλαδή τι; Να με κάνει να μην αναζητώ κάτι άλλο,

³ Μια συνοικία, που τώρα δημιουργείται και θεωρείται από τις πιο αριστοκρατικές συνοικίες της Λευκωσίας, με σπίτια πανάκριβα.

να διορθώσει το λάθος του μυαλού μου να μην ικανοποιείται από αυτό που έχει, από το λάθος της ψυχής μου να επιθυμεί κάτι καλύτερο...

- Ποια είναι η παγίδα που πρέπει να αποφεύγεις, ώστε να διατηρείς τον έλεγχο στη ζωή σου;
- Για να δούμε τώρα! Θα μπορέσω να το βρω; (Ζουλίζομαι λιγάκι... ζορίζομαι...) Χμ! Θέλω να περνάω για δυνατή, άρα αυτό με ωθεί να ανταποκρίνομαι στα καλέσματά τους. Για να μπορέσω να πετύχω την ολοκλήρωση, προσπαθώ για το τέλειο. (Θα ήμουν η τέλεια γυναίκα, αν μπορούσα να σώσω το γάμο μου.) Δεν μπορώ να πετύχω το τέλειο, αλλά «μπορώ» πιο πάνω από το μέτριο, πιο πάνω από το μέσο όρο. Έτσι παραφορτώνομαι, πιέζομαι και ξεσπάω. Μετά θλίβομαι, γιατί με παραφορτώνουν και δεν αντέχω και ξεσπάω.
- Άρα, ποια είναι η παγίδα που πρέπει να αποφεύγεις;
- Να μη βαρφορτώνομαι.
- Αυτό είναι το ηθικό δίδαγμα, η παγίδα που πρέπει να αποφεύγεις; Το δόλωμα που δαγκώνεις;
- Ότι θα πάψω να είμαι ατελής, ότι θα γίνω κατά κάποιο τρόπο τέλεια, ότι θα ολοκληρωθώ, αν μπορέσω να ικανοποιήσω τους άλλους.
- Αυτό είναι η παθολογική σου πεποίθηση. Το δόλωμα που δαγκώνεις; Η παγίδα που πέφτεις;
- Μόλις νιώσω το κάλεσμά τους... την «αδυναμία» τους... αμέσως... σαν να θολώνει ο νους μου... τρέχω να ανταποκριθώ. Νομίζω ότι έτσι θα πετύχω την ολοκλήρωση και θα είμαι αποδεκτή. Όταν όμως εγώ χρειάζομαι κάτι, σπάνια το ζητώ. Και... όταν τελειώσουν οι ανάγκες των άλλων, έχουν ξεχαστεί οι δικές μου, όπως με την περιπλάνηση. Πάω, γυρίζω, μαζεύω νέες εντυπώσεις και δυνάμεις... για να ξαναρχίσω από την αρχή.
- Ποιο είναι το ηθικό δίδαγμα, που βγαίνει από όλα αυτά;
- Δεν είμαστε παντοδύναμοι Θεοί, για να σώσουμε οποιαδήποτε κατάσταση. **Το ατελές είναι αποδεκτό και ανθρώπινο και δικαιούμαι να είμαι ατελής.**
- Πώς η εξάρτησή σου, η παθολογική σου πεποίθηση υπονομεύει την προσπάθειά σου να πετύχεις τους στόχους σου;
- Τους στόχους μου... αυτή τη στιγμή... δεν ξέρω ποιοι είναι οι στόχοι μου.
- Πώς αυτή η παθολογική σου πεποίθηση συμβάλλει στα συμπτώματά σου;
- Ναι... θέλω να είμαι αποδεκτή, προσφέροντας στους άλλους αυτό που έχουν ανάγκη. Να «τελειοποιηθώ», να ολοκληρωθώ ανταποκρινόμενη στα καλέσματά τους. Περιμένω να πάρω την αγκαλιά, που χρειάζομαι, αλλά δεν πήρα από τη μητέρα μου. Μένω ανικανοποίητη, γιατί περιμένω αυτή την αγκαλιά από αυτούς που δεν μπορούν να μου τη δώσουν. Τώρα ξέρω ότι ο σύζυγός μου δεν μπορούσε να μου προσφέρει την αγκαλιά που επιθυμούσα, αλλά δεν έπρεπε να περιμένω από κείνον κάτι που δεν μπορούσε να δώσει. «Ουκ αν λάβοις παρά του μη έχοντος», έλεγε συχνά, αλλά εγώ ποτέ δεν το είχα πάρει τοις μετρητοίς. Νόμιζα ότι το 'λεγε πιο πολύ στην πλάκα. Μέχρι που διάβασα σ' ένα από τα βιβλία του Γουέην Ντύερ το πολύ διαφωτιστικό για μένα, «γιατί περιμένετε από ένα μεθυσμένο να μην τρεκλίζει;» Έτσι, έπαψα να περιμένω από κείνον, αλλά επιμένω να προσδοκώ γενικώς και απογοητεύομαι και αντιδρώ...
- Βλέπεις πώς λειτουργεί αυτός ο φαύλος κύκλος;
- Θέλω την αγκαλιά, νομίζω ότι θα την έχω άμα τη δώσω, άμα τρέξω για τις ανάγκες των άλλων. Παραφορτώνομαι, ξεσπάω, μετανιώνω και λυπάμαι, για να ξανατρέξω... και πάλι απ' την αρχή...
- Αυτό είναι.

Το παιδί που δεν μπόρεσα να είμαι

Η συνεδρία τελείωσε. Βγήκε δύσκολα. Αλλά, όσο κι αν έρχεται κι επανέρχεται το ίδιο μοτίβο, όσο κι αν βλέπω πώς λειτουργεί ο κύκλος, κάτι παραμένει άθικτο μέσα μου. Ξανά και ξανά αυτό που βλέπω ως επαναλαμβανόμενο τείνω να το ξανακάνω.

Ο Φρόνιτ έχει πει ότι το κλειδί για να απαλλαγεί κανείς από τις νευρώσεις του είναι να δει και να συνειδητοποιήσει το πρώτο αίτιο που τις προκάλεσε. Εγώ βλέπω και ξαναβλέπω εκείνα τα χέρια που με παίρνουν από την αγκαλιά της μάνας μου και με δίνουν σε άλλα χέρια, αν όχι εχθρικά, σίγουρα όχι και φιλικά.

Βλέπω την απέλπιδα προσπάθεια να σώσω τη μάνα μου. Βλέπω την ήττα μου να μη μπορώ να το κάνω και αντίθετα τη νίκη της παντοδύναμης αστυνομίας, που μπουζουριάζει τελικά τη μάνα μου, τη βάζει στην κλούβα και την οδηγεί αμετάκλητα και ανάκλητα στη Θεσσαλονίκη. Βλέπω τις σιδερένιες πόρτες του ψυχιατρείου να ανοίγονται για να «υποδεχτούν» τη μάνα μου και να κλείνονται αδυσώπητα και οριστικά.

Βλέπω τη μάνα μου να συνομιλεί με τα πουλιά που προσεγγίζουν το σιδερόφραχτο παράθυρό της (ή μήπως ήταν ο πατέρας μου που έγραφε αυτά τα ποιητικά γράμματα;), να κλαίει με παράπονο και νοσταλγία και να στέλνει χαιρετίσματα γεμάτα πόνο στα παιδιά της, που τα αγαπά και της λείπουν και αυτό δυσκολεύει ακόμη περισσότερο την παραμονή της στο απάνθρωπο νοσοκομείο. Ξέρω, ως μεγάλη πια, ότι δεν μπορείς να σώσεις τον κόσμο ολόκληρο, κι όμως επωμίζομαι τα βάσανα του κόσμου. Τι λοιπόν υπολείπεται για να μπορέσω να αποτινάξω από τους ώμους μου το βάρος που έχω φορτωθεί;

Ένα διάστημα στρεφόμουν εναντίον της μήτρας μου. Ένα διάστημα έμπαινα στο αυτοκίνητο και κλαίγοντας και φωνάζοντας παραπονιόμουν, «α, ρε μάνα, τι μου έκανες! Α, ρε μάνα, τι μου έκανες!» Το έλεγα, ξεσκίζοντας και γδέρνοντας από την ένταση της φωνής, τα σωθικά μου. Κι ύστερα, όταν το στήθος μου πονούσε και η φωνή μου είχε βραχνιάσει από το γρατσούνισμα του λαιμού, καταλάγιαζα σταδιακά και το μοτίβο άλλαζε. «Τι φταις κι εσύ, καημένη. Τι φταις κι εσύ, καημένη!» Κι ένα ήρεμο κλάμα ερχόταν σαν συγχώρεση, σαν κύμα απαλό να λειάνει τις γωνιές και τις ακίδες, να φέρει το γλυκό καταλάγιασμα της αποδοχής και της αγάπης.

Σήμερα, θα πάω στο σπίτι μου και θα κουκουλωθώ σαν έμβρυο στα σκοτεινά του υπνοδωματίου μου. Θα σκουλιστώ και θα μαζευτώ σαν σε μήτρα. Δε θα κλάγω, γιατί το έμβρυο στη μήτρα δεν κλαίει. Ούτε θα πιπιλίσω το δάχτυλό μου, γιατί ποτέ δεν το έκανα. Πάντα κλήθηκα να συμπεριφέρομαι σαν «μεγάλη». «Εσείς δεν είστε παιδιά. Είστε ανθρωπάκια», συνήθιζε να λέει ο πατέρας μου και καμάρωνε ότι είχαμε εκπαιδευτεί να συμπεριφερόμαστε έτσι.

Σήμερα, για λίγες ώρες έστω, θα ξαναγίνω αυτό το παιδί που δεν μπόρεσα να είμαι, θα ξαναγίνω το έμβρυο που ζητά να τραφεί από τη μήτρα, που ζητά ασφάλεια σ' αυτό το σάκο του νερού και της τροφής...